

Formation of the readiness of scientific and pedagogical workers to use innovative approaches in the training of future specialists in socio-economic professions

Olena Tretiak

*T. H. Shevchenko National University "Chernihiv
Colehium" named after T. G. Shevchenko, Chernihiv*
<https://orcid.org/0000-0001-6124-2597>

Stanislav Chebonenko

*State Higher Education Institution
"University of Educational Management", Kyiv*
<https://orcid.org/0000-0002-5049-6556>

Abstract. *The report considers: the subject activities of specialists in socionomic professions; the content of innovative activities in the training of specialists in socionomic professions; developmental and situational learning; pedagogical conditions for the formation of teachers' readiness; teaching methods and technologies; the formation of competencies; principles of introducing innovations; academic mobility; ensuring the quality of higher education.*

Keywords: *content of innovations, situational learning, pedagogical conditions, innovative teaching methods and technologies.*

Формування готовності науково-педагогічних працівників до використання інноваційних підходів у підготовці майбутніх фахівців соціономічних професій

Олена Третяк

*Національний університет "Чернігівський
колегіум" імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів*
<https://orcid.org/0000-0001-6124-2597>

Станіслав Чебоненко,

*Навчально-науковий інститут менеджменту та психології
Державного закладу вищої освіти "Університет менеджменту
освіти" Національної академії педагогічних наук України, м. Київ*
<https://orcid.org/0000-0002-5049-6556>

Анотація. *У доповіді розглянуто: предметну діяльність фахівців соціономічних професій; зміст інноваційної діяльності в підготовці фахівців соціономічних професій; розвивальне та ситуативне навчання; педагогічні умови формування готовності викладачів; методи та технології навчання; формування компетентностей; засади запровадження інновацій; академічна мобільність; забезпечення якості вищої освіти.*

Ключові слова: *зміст інновацій, ситуативне навчання, педагогічні умови, інноваційні методи та технології навчання.*

Предметна діяльність фахівців соціономічних професій зумовлена широким колом взаємовідносин у системі "людина-людина", що обумовлює особливості їхньої підготовки з використанням підходів, що дозволяють формувати у них необхідні комунікативні компетентності. Працівник соціономічної сфери має ефективно взаємодіяти як з окремими особистостями, так і соціальним середовищем та налагоджувати партнерські стосунки, знаходити спільну мову, уникаючи та долаючи психологічні бар'єри, швидко пристосовуватися та розуміти необхідність дотримання соціальних норм, співпрацювати в команді, здійснювати саморегуляцію, проявляти емоційний інтелект, емпатію, адекватно сприймати реакції та поведінку інших, знаходити порозуміння та робити доцільні висновки, приймати виважені рішення тощо.

Сучасні процеси, що відбуваються в соціумі та пов'язані з новими комп'ютерними технологіями, обміном інформацією, світовими інтеграційними процесами, суттєво впливають на систему комунікації, що обумовлює необхідність переглянути вимоги до підготовки фахівців соціономічної сфери до яких належать ті, які працюють як соціальні педагоги, соціальні працівники, педагогічні та науково-педагогічні працівники, медики, психологи, працівники засобів мас-медіа, соціологи, представники юридичних професій та ін.

В. Луговий зазначає, що "Уважається, що добір адекватних способів, форм, видів, методів (далі – методи) викладання є справою вищого навчального закладу, кафедри, викладача і для їх стандартизації немає підстав, мовляв, неважливо як навчали, важливо чого навчили. Проте плідність цієї позиції слід піддати сумніву, якщо розглядати викладання як засіб реалізації освітніх цілей, адже, як відомо, цілі часто детермінують засоби їх досягнення. Це особливо актуально, коли йдеться про ефективність (якщо взагалі не про спроможність) тих чи інших викладацьких методів. Інакше, стандартизації повинні підлягати не лише зміст освіти, а й умови (ресурси) забезпечення його стандартної якості" [5, с. 6].

Враховуючи те, що працівники соціономічної сфери, виконуючи професійні функції, взаємодіють з іншими людьми, вони мають володіти соціальною компетентністю, розвинути яку можна за допомогою інноваційних підходів виходячи з того, що соціальна компетентність характеризується як "Здатність до конструктивного спілкування в різних середовищах, співпрацювати в командах, вести діалог та переговори, критично оцінювати соціальні події, і явища, ефективно взаємодіяти з іншими людьми, налагоджувати ефективну міжособистісну комунікацію, спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня" [4].

Безпосередньо інноваційний розвиток закладу вищої освіти стає основою системи, що створює необхідні умови для формування ціннісних орієнтирів та

особистісних смислів всім учасникам освітнього процесу. Вивчаючи професійні обов'язки соціальних працівників, І. Богданова зазначає, що "... Інтерактивні технології спрямовуються на організацію активної взаємодії суб'єктів навчального процесу, що надає змогу студентам засвоїти навички виконання професійних ролей та функцій у змодельованих професійних ситуаціях і, таким чином, оптимізувати практичну підготовку студентів до соціальної роботи" [1].

На забезпечення якості вищої освіти впливають як особливості реалізації освітніх програм, так і готовність науково-педагогічних працівників до організації та керівництва навчанням та науково-дослідною роботою здобувачів вищої освіти: написанням рефератів, курсових та дипломних робіт (кваліфікаційних робіт); розробкою проєктів; написанням тез для участі в наукових семінарах, круглих столах, участі в науково-практичних конференціях; підготовкою наукових статей, дисертацій на здобуття наукового ступеня; предметними та науковими гуртками на кафедрі; проведенням науково-дослідної роботи з дотриманням Кодексу доброчесності тощо.

Водночас у процесі професійної діяльності фахівець соціономічних професій постійно зіштовхується із задачами різної складності, опиняється в ситуаціях, в яких треба діяти відповідним чином та вирішувати проблеми. Враховуючи це, М. Васильєва, І. Романова наводять перелік інноваційних методів проведення різних видів аудиторних занять, а саме: "... дискусій, прес-конференцій, "мозкових штурмів", ділових (рольових) ігор, методів "займи позицію", "дерево рішень", "снігова куля", майстер-класів, методу аналізу й діагностики ситуацій, методу моделювання, тренінгів, методу розроблення сценаріїв тощо" [2, с. 189]. У той же час, провідне місце в підготовці фахівців соціономічних професій науковці відводять методу ділових (рольових) ігор.

Відтак організація освітнього процесу в закладі вищої освіти із застосуванням інноваційних підходів дозволяє створювати умови для взаємодії та набуття досвіду здобувачами вищої освіти виконувати під час практичної підготовки (практичні заняття, різні види практики) професійні ролі, виявляти власні сильні та слабкі сторони поведінки, ресурси, що можуть бути задіяні для вирішення проблеми не лише ними, а й суб'єктами взаємодії.

Академічна мобільність також є важливим інструментом у підготовці фахівців. Олійник М. І., Кузнєцова К. С., Колтунович Т. А., Перепелюк І. Р. наводять переваги академічної мобільності для студентів та викладачів і науковців. "Для студентів це: культурний діалог; розширення кругозору; набуття нових унікальних професійних навичок; удосконалення навичок володіння іноземними мовами; підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому та

міжнародному ринках праці. Для викладачів та науковців це: підвищення кваліфікації в контексті глобальних трендів розвитку науки; залучення кращих світових практик; професійний діалог; підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. Серед механізмів державного регулювання процесу активізації академічної мобільності, дослідники виділяють: інституціональні інструменти; нормативно-правові інструменти; інструменти стандартизації освіти; довільні інструменти; інструменти визнання; фіскально-бюджетні інструменти; інструменти бюджетної підтримки; кредитні інструменти; інструменти надання пільг; інструменти мотивації та стимулювання повернення в Україну" [3, с. 16].

Академічна мобільність є вимогою сьогодення на ринку надання освітніх послуг у сфері вищої освіти і передбачає потужну інтеграцію України в загальноєвропейський освітній простір.

Педагогічними умовами формування готовності викладачів до використання інноваційних підходів у підготовці майбутніх фахівців соціономічних професій є: самовдосконалення та підвищення кваліфікації, академічна мобільність; сформована мотивація; формування та розвиток компетентностей з використання інноваційних підходів; належне технічне та комп'ютерне забезпечення освітнього процесу; розвиток необхідних особистісних професійних якостей; наявність корпоративної культури; підтримка та заохочення з боку адміністрації закладу вищої освіти; практика у використанні різних засобів, форм, методів та технологій інноваційного навчання.

Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що інноваційні підходи до підготовки фахівців соціономічних професій мають бути спрямовані на виконання таких завдань: залучення здобувачів вищої освіти до науково-пошукової діяльності на різних етапах навчання; мотивування до науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти, ознайомлення їх з науковими методами пізнання, забезпечення творчого засвоєння навчального матеріалу; популяризація серед здобувачів різних форм наукової творчості відповідно до принципу єдності науки і практики, формування інтересу до опанування новими знаннями, вміннями та навичками; формування творчого ставлення до обраної спеціальності шляхом залучення здобувачів вищої освіти до практичної діяльності, проведення рольових ігор тощо, що дозволяє їм набути професійного досвіду; озброєння здобувачів вищої освіти різноманітними методами і прийомами самостійного розв'язання поставлених завдань; організація й проведення різних заходів із здобувачами вищої освіти, під час яких вони мають розвинути та вдосконалити соціальну компетентність (наукові семінари і конференції, презентації курсових, магістерських, навчально-дослідницьких робіт тощо); поєднання теоретичного навчання та залучення здобувачів вищої освіти до волонтерської діяльності, роботи як з окремими особистостями так

і з різними соціальними групами, для формування у здобувачів цілісного уявлення про різні аспекти професійної діяльності та визначення сильних та слабких сторін власної підготовки, особистісних якостей для подальшого фокусування індивідуальної освітньої траєкторії; створення ефективного освітнього простору в закладі вищої освіти, що ґрунтується на належному матеріально-технічному оснащенні та комп'ютерному і програмному забезпеченні, висококваліфікованому складі викладачів готових ефективно впроваджувати інноваційні підходи в підготовку майбутніх фахівців соціономічних професій.

Предметом подальших наукових розвідок стане модель формування готовності науково-педагогічних працівників до використання інноваційних підходів в підготовці майбутніх фахівців соціономічних професій.

Список використаних джерел

1. Богданова І. М. Використання інтерактивних технологій у підготовці майбутніх соціальних працівників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2011. Вип. 4. URL: 4/2011file:///C:/Users/User/Downloads/Vnadps_2011_4_8.pdf (дата звернення: 12.07.2025).
2. Васильєва М. П., Романова І. А. Використання сучасних дидактичних методів у підготовці майбутніх соціальних працівників. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип.13 Т. 2. С. 187–190.
3. Олійник М. І., Кузнецова К. С., Колтунович Т. А., Перепелюк І. Р. Академічна мобільність викладача закладу вищої освіти: метод. реком. для студентів спеціальності "Дошкільна освіта". Чернівці: Видавничий дім "РОДОВІД", 2019. 140 с.
4. Про затвердження професійного стандарту "Практичний психолог закладу освіти" : наказ Мінекономіки від 24 листопада 2020 року № 2425. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/777/77702/Standart_Praktychnyy_psykholoh.pdf (дата звернення: 21.07.2025).
5. Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі : монографія / за заг. ред. В. П. Андрущенко, В. І. Лугового. Київ : Педагогічна думка, 2011. 360 с.

